

közel is van még. Nem lehet és nem szabad kizárólag mai tudásunk szerint megítélni, bizonyítványokat osztogatni a szabadság és a demokratikus parlamentáris jogállam magasából, ugyanakkor nem kapcsolhatja ki az értelmező az eltelt tizenkét év saját tapasztalatait, (elő)ítéleteit, melyeket valamennyire beleolvas abba az évbe. Mintha még sok minden itt volna belőle, ami a mára is hatással van, és mintha semmi sem vagy alig valami emlékeztetne mindarra, ami akkor így és úgy történt. Politológiai publicisztika és történelmi munka közötti időkülönbség határeset ez, se közel, se távol. Ráadásul sem politológus, sem igazán publicista, sem történész nem vagyok. Maradok inkább szövegolvasó, ami azt is jelenti, hogy számos személyes, illetve közérdekű háttéreseményre nem térek ki, legfeljebb utalások formájában.

E tétovaságok és megszorítások után: mire is szeretnék reflektálni abból az évből? Három kiemelkedő szöveges dokumentumra. A *Társadalmi szerződésre*, a *Fordulat és reformra* és az *első lakiteleki tanácskozás* (szeptember 27.) jegyzőkönyvben rögzített szövegére. Az 1987-es év „szövegüniverzuma” és vitaanyaga mai szemmel azonban még 1986-ban kezdődött, az Írószövetség rémes és minden előre is szkeptikus érzést igazoló november végi közgyűlése előtt pár héttel megjelent *In memoriam Kardos György* című förtelmes kötettel. A könyv írásainak szerzői (nem sorolom őket) és, hogy úgy mondjam, jelleme az akkor számomra fontos írói társadalom reprezentatív mintájáról olyan látéletet adott (majd a nevezetes közgyűlés-katnyvasz), hogy le kellett vonnom azt a következtetést, amit ország-világ levont jóval később, a 90-es évek elején; a pokolba a magyar írói társadalom hagyományos normaképző és -adó szerepmániájával. Csak két példa: kevesen emlegetik a Kardos-émlékkönyv kapcsán, hogy a nyitóvers Kálnoky Lászlótól, a záróköltemény Csorba Győzőtől való (mindketten akkori atyai barátaim, igazi mesterek), vagyis a *Nyugat* elhallgattatott, késői kibontakozásra ítéltetett három és feleedik, negyedik nemzedékének kiemelkedő poétáitól és személyiségeitől. Mi ez? – kérdezte/kérdezi az ember. Különösen akkor, ha – nem a megnevezettek, de a többi szerző némelyike – két-három év leforgása alatt intranzigens és betegesen gyűlölködő leszámoláspártiakká, antiszemitákká, szélsőjobbaldaliakká vagy éppen az előző rendszer súlyosan vegzált személyiségeivé „avanzsáltak”. Az emlékkönyv, a közgyűlés és a *Mozgó*-ügy utóhullámai (beleértve az ott 1987 tavaszán publikált, igen szerencsétlen *Jönnék* című Spiró-verset, meg ami rá következett) nemcsak arról szóltak, hogy Aczél – állítólagos bukása után is – milyen ügyes játékos volt, aki véleményem szerint játszmáit és az egymásellenességet feldúsító politikáját halála napjáig nem hagyta abba, hanem arról is, hogy egy rossz színésznek milyen jó hülye partnerei, palijai voltak, lehettek a magyar írók nagy többségükben. A rossz pojáca, aki „csak úgy” élvezte a hatalmát, mintegy démoni Sarastróvá változott az írói elmék álmaiban és neurózisaiban, s ez: félelmetes és röhejes volt egyszerre. Mindenesetre úgy tűnt: *ezekkel* biztosan nem lehet semmit sem együtt csinálni. A hódolat Kardos György, az ezredesi rangú verőlegényből lett kultúrmeccénás előtt, „Aczél zárkatársa” előtt, aki az „értékeket védi” (amit épp helyzete és a szereposztás miatt tehetett meg) – az értelmiségi perverzión, a kultúrpolitikai pornográfia és a lehető legnagyobb erkölcsi katnyvasz jele volt. 1987-ben már látszott a szinte máig tartó és öngyilkos *nagy maszat*, ami hozzájárult ahhoz, hogy a régi ér-

1987.

1987. január Az Írószövetség demokratikusan választott, részben ellenzéki vezetőségével való szembenállásuk miatt huszonhatan kilépnek a szövetségből, hogy kifejezzék a pártvezetés iránti hűségüket. Az első kilépők még december első napjaiban: Bata Imre, Juhász Ferenc, Nemeskürty István és Szabó Magda. Őket követik január végéig Almási Miklós, Asperján György, Berkesi András, E. Fehér Pál, Fekete Sándor, Földeák János, Galabárdi Zoltán, Gyurkó László, Hegyi Béla, Jovánovics Miklós, Kovács Sándor Iván, Köpeczi Béla, Moldova György, Molnár Géza, Ördögh Szilveszter, Pándi Pál, Rónai Mihály András, Sík Csaba, Szerdahelyi István, Tamás Aladár, Végh Antal, Wéber Antal.

A *Beszélő* az 1956-os forradalom leverését követő restauráció és a politikai válság összefüggéseit elemzi. Kis János tanulmánya után közlik a Nagy-budapesti KMT három ülésének jegyzőkönyvét, a Petőfi-Parasztpárt memorandumát 1956 decemberében, **Eörsi István** visszaemlékezéseit. „Fényes Elek” (Rainer M. János) tollából jelenik meg először összefoglaló elemzés a forradalom utáni megtorlásról. *Koncepció és valóság* címmel ismertetik a mosonmagyaróvári sortűzzel kapcsolatos koncepciók peritétét Földes Gábor és társai ügyében, valamint Angyal István búcsúlevelét, továbbá Szilágyi Sándor, Mikes Tamás, Krassó György és Kőszeg Ferenc esszéjét.